

**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของ
ผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน:
กรณีศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง**

อัญมณี พูแก้ว¹
จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์²

ได้รับบทความ: 11 กรกฎาคม 2561   ตอรับตีพิมพ์: 11 ตุลาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ ผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง ในปีงบประมาณ 2560 จำนวน 199 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression)

---

¹ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

² ดร., อาจารย์ประจำ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

อีเมล: tee_ipsr@yahoo.com

ผลการศึกษา พบว่า 1) พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงก่อนเข้ารับการบำบัดอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับช่วงหลังเข้ารับการบำบัดมีจำนวนผู้ที่กลับไปใช้ยาเสพติดร้อยละ 23.62 ซึ่งส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง และชนิดยาเสพติดที่ใช้มากที่สุดทั้งก่อนและหลังเข้ารับการบำบัด คือ ยาบ้า 2) สัมพันธภาพในครอบครัว ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อน และปัจจัยสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัย/ พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัด/
การบำบัดในรูปแบบสมัครใจ

**FACTORS AFFECTING REPEATED DRUG ABUSE BEHAVIOURS
OF PARTICIPANTS IN THE “SPIRIT OF THE LAND”
VOLANTARY REHABILITATION PROGRAM:
A CASE STUDY OF A PROVINCE IN
EASTERN REGION OF THAILAND**

Unyamane Fukeaw¹

Chakchai Sueprasertsith²

Received: July 11, 2018   **Accepted:** October 11, 2018

ABSTRACT

This research aims to examine illicit drug abuse behaviours of participants in the “Spirit of the Land” voluntary rehabilitation program in an eastern region province and to study factors affecting such repeated drug abuse behaviours. The study sample consists of 199 participants in the rehabilitation program during the 2017 fiscal year. Data were gathered using a questionnaire

---

¹ Graduate student in Master of Public Administration, Graduate School of Public Administration, Burapha University.

² Dr., Lecturer of Graduate School of Public Administration, Burapha University.
E-mail: tee_ipsr@yahoo.com

and statistical analysis utilized frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and logistic regression.

The results of the study revealed that: 1. drug abuse behaviours of the participants before entry to the rehabilitation program was at a consistently medium level, while after the program, 23.62 percent of the participants repeated to use illicit drugs, at a medium level, and the drug mostly used was amphetamines, and; 2. family relationships, peer group factors, and environmental factors affected repeated drug abuse behaviours of participants in the “Spirit of the Land” voluntary rehabilitation program in an eastern region province at a statistical significant level of .05.

KEYWORDS: Factors/ Repeated Drug Abuse Behaviours/
Voluntary Rehabilitation Program

บทนำ

ยาเสพติดยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ และยังคงมีความรุนแรงมากขึ้น โดยการจับกุมคดียาเสพติดในแต่ละปีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560) จึงทำให้รัฐบาลในยุคที่ผ่านมาได้มีการกำหนดนโยบายทางกฎหมายในเชิงลงโทษทางอาญาอย่างหนัก แต่กลับพบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดยิ่งเพิ่มมากขึ้น (ศรัณยู โสสิงห์, 2559) อาจเนื่องมาจากการบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามยาเสพติดกลับกลายเป็นการสร้างปัญหาทางสังคมเพิ่มมากขึ้น เพราะผู้ที่ถูกจับส่วนใหญ่เป็นเพียงรายย่อยที่ไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญในการสาวถึงตัวผู้ค้ารายสำคัญ ซึ่งเครือข่ายยาเสพติดรายใหญ่ยังคงหาตัวแทนในการสร้างเครือข่ายได้ ผ่านแรงจูงใจของรายได้มหาศาลที่จะได้รับ (ศรัณยู โสสิงห์, 2559)

รัฐบาลภายใต้แกนนำของ คสช. ได้กำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นวาระแห่งชาติ ตามแนวทางที่ปรากฏในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 108/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2557 เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟูและการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู ที่กำหนดให้ผู้ต้องสงสัยเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนด ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมสุขภาพจิต กรมการปกครอง กรมการจัดหางานและกรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้ร่วมมือกัน

ดำเนินงานแก้ไขปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดในทุกชั้นตอนของกระบวนการฟื้นฟู รวมทั้งปรับปรุงมาตรฐานการบำบัดรักษาทุกระบบผ่านการจัดตั้ง “ค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน” ภายใต้แนวคิด “ผู้เสพ คือ ผู้ป่วย” ที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง และกลับมาเป็นคนดีของสังคม เน้นกระบวนการชักชวน-สมัครใจเป็นอันดับแรก มีระบบติดตาม ช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐที่คอยดูแลเพื่อลดจำนวนผู้เสพให้มากที่สุด และเป็นการตัดวงจรในการเข้าสู่การเป็นผู้ค้ายาเสพติดต่อไป

การวิจัยนี้มีพื้นที่ศึกษาในจังหวัดแห่งหนึ่งที่อยู่ชายแดนของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งพบแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้เสพยาใหม่ โดยยาเสพติดสำคัญที่แพร่ระบาด คือ ไอซ์ กัญชา และยาบ้า เรียงตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 2, 2560) ทั้งนี้การวิจัยไม่ขอเปิดเผยชื่อจังหวัดเพื่อรักษาหลักจริยธรรมการวิจัยไม่ให้จังหวัดเกิดภาพลักษณ์ที่เสียหายอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จากสถานการณ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยเกื้อหนุนทำให้แนวโน้มสถานการณ์แพร่ระบาดอยู่ในระดับรุนแรง ค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งนี้ ในปีงบประมาณ 2560 มีผู้เข้ารับการบำบัดทั้งสิ้น 214 คน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560) โดยการดำเนินงานของค่ายฯ ในระหว่างที่มีการฝึกนั้นพบว่า มีผู้เข้าร่วมการบำบัดฟื้นฟูบางคนได้หนีค่ายออกมาก่อนที่จะจบการบำบัดฟื้นฟูทำให้ต้องมีการติดตามตัวกลับมาเข้ารับการบำบัดให้ครบหลักสูตร นอกจากนี้ในบางกลุ่มได้มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเกิดขึ้นส่งผลให้ผู้เข้ารับบำบัดมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับยาเสพติดผ่านกลุ่มเพื่อนใหม่ที่เข้ามาบำบัดฟื้นฟูในค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน และเมื่อมีการติดตาม

ผลจากผู้ผ่านการบำบัดแล้ว พบว่า มีผู้ผ่านการบำบัดเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกครั้ง แม้จะเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเต็มหลักสูตรแล้วก็ตาม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 2, 2560) เช่นเดียวกับการศึกษาของจรูณรักษ์ ยี่งู (2549) และมณีนีรัตน์ อินตัน (2555) พบผลการศึกษาล้ายคลึงกันว่า เมื่อผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติดออกไปจากสถาบันธัญญารักษ์ ต้องกลับไปอยู่กับครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อมที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ผู้ป่วยก็หวนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก ซึ่งมีสาเหตุของการเสพติมาจากตัวผู้ป่วยจิตใจรสาติของยาเสพติด มีปัญหาครอบครัวหาทางออกไม่ได้ คบเพื่อนใช้ยาเสพติด เห็นเพื่อนใช้ยาเสพติด เพื่อนชวนตลอดจนเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด ทำให้อยากใช้ยาเสพติด และสุดท้ายก็ติดยาเสพติดซ้ำ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค้ายศุณย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งไปแล้วว่าเป็นอย่างไรบ้าง ตลอดจนปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดดังกล่าว โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการบำบัดในค้ายศุณย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ให้บรรลุประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการดำเนินการมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค้ายศุณย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้

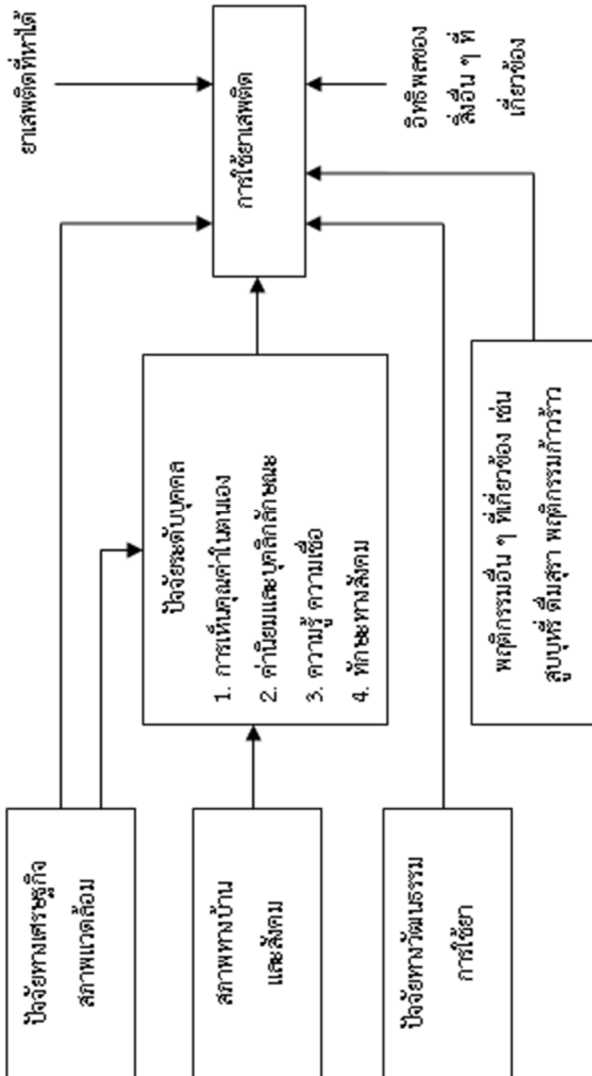
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

การทบทวนวรรณกรรม/การตรวจเอกสาร

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของ Tones (1986) ที่ศึกษาถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุการใช้ยาเสพติด พบว่ามีได้เกิดจากสาเหตุเดียวหรือรูปแบบที่แน่นอน แต่เกิดจากหลายสาเหตุ โดยมุ่งศึกษาไปที่ส่วนสำคัญ 4 อย่าง คือ ตัวของยา ตัวของเด็ก/เยาวชน ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของ Tones (1986)

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยทางจิตวิทยา-สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติด (Tones, 1986) ได้แก่ 1) บุคลิกภาพ เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด ซึ่งเป็นผลจากบริบทต่าง ๆ ที่บ่งพร่อง เช่น การขาดพลังอำนาจในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เป็นต้น 2) สภาพพื้นฐานทางครอบครัว เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการใช้ยาเสพติด และพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ และ 3) ด้านวัฒนธรรม โดยปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ กลุ่มเพื่อนและแรงกดดันทางสังคมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ รวมถึงค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมโดยเฉพาะวัฒนธรรมการใช้ยา

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดตามแนวคิดในกลุ่มทฤษฎีจิตสังคมพบว่า มี 2 ประการ คือ ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ที่ใช้ในการวิจัยของ Jessor and Jessor (1997) และ Jessor, Chase and Donovan (1980) และปัจจัยภายในตัวบุคคลในการวิจัยของ Oetting and Beauvais (1986) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดนั้น (Jessor & Jessor, 1997; Jessor et al. 1980) ประกอบด้วย 1) อิทธิพลของครอบครัว ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาหนึ่งที่มีสาเหตุมาจากครอบครัว โดยลักษณะของครอบครัวที่มีส่วนผลักดันให้เด็กหันมาใช้ยาเสพติด ได้แก่ ครอบครัวแตกแยกหย่าร้าง/ขาดความอบอุ่น ครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม (เข้มงวด-ตามใจมากเกินไป) ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับลูก และครอบครัวที่ผู้ปกครองใช้ยาเสพติด 2) อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน เพื่อนมีส่วนสำคัญกับชีวิตทุกคนโดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งผูกพันและใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว ดังนั้นสาเหตุสำคัญของการติดยาเสพติด คือ เพื่อน ดังเช่น

เพื่อนชวน เพื่อนบังคับ คบเพื่อนที่ติดยาเสพติด เป็นต้น 3) แหล่งที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะย่านแหล่งมั่วสุมที่มีการค้า/เสพยาเสพติด พบเห็นการเสพยาเสพติดจนเคยชิน กรอบกับคนส่วนใหญ่ในละแวกนั้นใช้ยาเสพติด จึงไม่มีความรู้สึกว่าการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งผิด/ไม่ควรทำ และ 4) อิทธิพลของสื่อย่อมมีผลในการชักนำหรือชักชวน แต่ผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การสื่อสาร (Communication) โดยเฉพาะจากแหล่งการสื่อสารทางสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อน ที่อยู่อาศัย และสื่อต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเริ่มใช้ยาเสพติดหรือการเสพยาเสพติดของคุณ

ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมกรการใช้ยาเสพติด (Oetting & Beauvais, 1986) ประกอบด้วย 1) ความเชื่อเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะความเชื่อว่าเสพยาแล้วจะไม่ติดสามารถเลิกได้ 2) ทศนคติต่อต้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านความคิด (Cognitive Component) ด้านความรู้สึก (Affective Component) และด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) 3) บุคลิกภาพของผู้เสพ โดยเฉพาะบุคลิกภาพที่อ่อนแอ อ่อนไหวทางด้านจิตใจและอารมณ์ ชอบพึ่งพาหรือชอบตามคนอื่น 4) การรับรู้ความสามารถของตน (Self-efficacy) โดยบุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดสูง บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่ไม่ติดยาเสพติด 5) มโนภาพแห่งตน (Self-concept) โดยผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) ต่ำ จะถูกชักจูงให้ใช้สารเสพติดได้มากกว่าผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง 6) บุคลิกภาพแบบยอมตาม (Submissive) อาจเป็นผู้ที่ถูกชักจูงให้ติดยาเสพติดได้ง่าย และ 7) การควบคุมตนเอง (Self-control) โดยบุคคลที่มีการควบคุมตนเองที่ไม่ดีจะเลือกเสพยาเสพติดให้ได้รับความสุขจากการเสพใน

ปัจจุบัน แต่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบอย่างสูงสุดในอนาคตหากไม่สามารถเลิก
เสพสารเสพติดได้

นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547) ได้ระบุสาเหตุของการติด
ยาเสพติด ไว้ดังนี้ 1) จากการถูกชักชวนจากเพื่อนสนิทที่กำลังติดยาอยู่และ
อยากจะให้เพื่อนลองบ้าง 2) จากการอยากทดลอง โดยคิดว่าหากเสพ
ยาเสพติดแล้วจะไม่ติดง่าย ๆ 3) จากความคึกคะนอง โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่น
ต้องการแสดงความเด่นดังให้เพื่อนฝูงยอมรับ 4) จากการถูกหลอกลวง
โดยเฉพาะผู้ขายสินค้าที่มีส่วนผสมของสารเสพติดอยู่ 5) เหตุทางกาย เช่น
ได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรง ต้องรับประทานยาที่มีฤทธิ์ระงับอาการเจ็บปวด
6) เหตุจากทางจิตใจ เช่น มีความวิตกกังวล เครียด มีความผิดหวังในชีวิต
จนเกิดอาการป่วยทางจิตขึ้น จึงใช้สิ่งเสพติดที่มีฤทธิ์คลายความเครียดจาก
ทางจิต 7) สภาพครอบครัวที่แตกแยก ขาดความอบอุ่น บิดาหรือมารดา
ติดยาเสพติด 8) สิ่งแวดล้อมที่รายล้อมไปด้วยแหล่งผลิต แหล่งค้า 9) สภาพ
เศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งการว่างงาน ความยากจน และภาวะ
หนี้สิน โดยหันไปพึ่งยาเสพติดเพื่อความผ่อนคลาย หรือยากระตุ้นประสาท
ให้มีแรงทำงานต่อไปได้

สำหรับการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด สรุปได้ว่า มีปัจจัย 7 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อ
พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดจากการสังเคราะห์ปัจจัยข้างต้น ได้แก่ 1) อายุ:
พรพิมล ศักดิ์สูง (2548); ธนกร ม่วงใหม่เกาะ (2550) 2) ระดับการศึกษา:
พรพิมล ศักดิ์สูง (2548); ธนกร ม่วงใหม่เกาะ (2550) 3) อาชีพ: ธนกร
ม่วงใหม่เกาะ (2550) 4) รายได้ต่อเดือน: ศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547); ธนกร
ม่วงใหม่เกาะ (2550); เดโซ ทิมธรรม (2551) 5) ปัจจัยระดับครอบครัว:

ศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547); อาภาศิริ สุวรรณานนท์, รัตนา บรรณาธรรม, แวรัตน์ โชตินิพัทธ์ และสหทัย หนูพลับ (2550); วณัญญา แก้วปาน (2551); วราภรณ์ มั่งคั่ง (2558); ชาตรี ชัยนาคิน, ชาตรี ประชาพิพัฒ และอารี พุ่มประวาทย์ (2559); Tones (1986); Jessor et al. (1980) และ Jessor and Jessor (1997) **6) อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน:** สุนิสา จิรณานนท์ (2545); ศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547); เดโซ ทิมธรรม (2551); ชาตรี ชัยนาคิน และคณะ (2559); สัญญา จตุหงส์ และสิทธิชัย ต้นศรีสกุล (2561); Tones (1986); Jessor et al. (1980) และ Jessor and Jessor (1997) และ **7) สภาพแวดล้อม:** สุนิสา จิรณานนท์ (2545); ศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547); เดโซ ทิมธรรม (2551); สมศักดิ์ เพ็ญวงศ์ (2560); สัญญา จตุหงส์ และสิทธิชัย ต้นศรีสกุล (2561); Tones (1986); Jessor and Jessor (1997) และ Jessor et al. (1980)

ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ดังนี้ ก) ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ข) ปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวที่เคยมีประวัติการใช้ยาเสพติด สัมพันธภาพในครอบครัว ค) ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อน และ ง) ปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยการสังเคราะห์งานวิจัยต่าง ๆ และจากการตัดแปลงแนวคิดของ Tones (1986) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยคั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง (ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้เปิดเผยชื่อจังหวัด เพื่อรักษาจริยธรรมการวิจัย) ประจําปีงบประมาณ 2560 จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 92.99 ของประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 214 คน (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 2, 2560) ซึ่ง ผู้ผ่านการบำบัดที่ผู้วิจัยไม่ได้เก็บข้อมูลอีก 15 คน เนื่องจากผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบการบำบัดยาเสพติดประจําจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงไม่สามารถติดตามได้ (Lost to Follow-up) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบการบำบัดยาเสพติดประจําจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง อาทิ เจ้าหน้าที่ประจําศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจําจังหวัด เป็นต้น ในการติดตามและนัดหมายผู้ผ่านการบำบัดของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินเพื่อขอสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเองระหว่างวันที่ 1-31 ตุลาคม พ.ศ. 2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยระดับครอบครัว ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวที่มีประวัติการใช้ยาเสพติด จำนวน 2 ข้อ และ

สัมพันธภาพในครอบครัว ดัดแปลงใช้แบบสอบถามของสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล (2552) ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น คือ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว 2) การพูดคุยปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่าง ๆ 3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกาย วาจาใจ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ Rating Scale 3 ระดับ คือ ไม่ได้ปฏิบัติ บางครั้ง เป็นประจำ และมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .919 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในการเก็บข้อมูล (Reliability: R) อยู่ในระดับสูง (R มีค่า 0.71 ถึง 1.0) (Corcoran & Fischer, 2000)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อน เป็นแบบสอบถามที่ใช้แนวคิดของ Jessor and Jessor (1997) จำนวน 5 ข้อ โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ Likert's Scale 5 ระดับ และมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .920

ตอนที่ 4 แบบสอบถามอิทธิพลของสภาพแวดล้อม เป็นแบบสอบถามที่ใช้แนวคิดของ Jessor and Jessor (1997) และศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547) โดยวัดสภาพแวดล้อมในด้านที่อยู่อาศัย สภาพเศรษฐกิจ และอิทธิพลจากสื่อ จำนวน 10 ข้อ โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ Likert's Scale 5 ระดับ และมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .909

ตอนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดก่อน-หลังเข้ารับการบำบัด โดยดัดแปลงใช้รูปแบบการวัดของกระทรวงสาธารณสุขตามแบบฟอร์ม บคก.กสร. V.2 จำนวน 6 ข้อ มีค่า Cronbach's Alpha

เท่ากับ .776 กำหนดเกณฑ์การแปลผลพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ดังนี้

2-3 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับต่ำ (ผู้ที่ใช้ยาเสพติด คือ ผู้เริ่มใช้สารเสพติดอาจเป็นการทดลองใช้ เพราะอยากรู้ อยากลอง มีผลกระทบน้อย ยังทำงานและมีชีวิตในสังคมได้ปกติ)

4-26 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง (ผู้เสพยาเสพติด คือ ผู้เสพสารเสพติดอย่างต่อเนื่อง จนมีผลกระทบที่เสียหายเกิดขึ้นหลายครั้ง ชีวิตประจำวันเริ่มเปลี่ยนแปลง)

27 คะแนนขึ้นไป หมายถึง พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับสูง (ผู้ติดยาเสพติด คือ ผู้ติดสารเสพติดอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ และเพิ่มปริมาณการใช้ มีผลกระทบร้ายแรงต่อตนเอง ครอบครัว สังคม)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไป และพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งนี้ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับการหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression) โดยรายละเอียดตัวแปรดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression)

ตัวแปร	ระดับการวัด/ คุณลักษณะ	รหัส/ความหมาย
การใช้ยาเสพติดหลังการบำบัด	Nominal/ Dichotomous	0 = ไม่ใช้ยาเสพติด, 1 = ใช้ยาเสพติด
อายุ	Ratio/Continuous	อายุเต็มปีของผู้ผ่านการบำบัดฯ
ระดับการศึกษา (ไม่ได้รับการศึกษาเป็น กลุ่มอ้างอิง)	Ordinal/Categorical	1) ไม่ได้ศึกษา = 0, อื่น ๆ = 0 2) ประถมศึกษา = 1, อื่น ๆ = 0 3) มัธยมตอนต้น = 1, อื่น ๆ = 0 4) มัธยมตอนปลาย/ปวช. = 1, อื่น ๆ = 0 5) อนุปริญญา/ปวส. = 1, อื่น ๆ = 0 6) ปริญญาตรี/สูงกว่า = 1, อื่น ๆ = 0
อาชีพ (ว่างงานเป็นกลุ่ม อ้างอิง)	Nominal/ Categorical	1) ว่างงาน = 0, อื่น ๆ = 0 2) นักเรียน/นักศึกษา = 1, อื่น ๆ = 0 3) พนักงานเอกชน = 1, อื่น ๆ = 0 4) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว = 1, อื่น ๆ = 0 5) รับจ้างทั่วไป = 1, อื่น ๆ = 0 6) เกษตรกร/ชาวสวน = 1, อื่น ๆ = 0 7) อาชีพอื่น ๆ = 1, อื่น ๆ = 0
รายได้ต่อเดือน (ไม่มีรายได้เป็นกลุ่ม อ้างอิง)	Ordinal/Categorical	1) ไม่มีรายได้ = 0, อื่น ๆ = 0 2) 1-9,000 บาท = 1, อื่น ๆ = 0 3) 9,001-15,000 บาท = 1, อื่น ๆ = 0 4) 15,001 บาทขึ้นไป = 1, อื่น ๆ = 0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับการวัด/ คุณลักษณะ	รหัส/ความหมาย
สมาชิกในครอบครัวที่มี ประวัติการใช้ยาเสพติด	Nominal/ Dichotomous	1) มีสมาชิกในครอบครัวที่มีประวัติการ ใช้ยาเสพติด = 0 2) ไม่มีสมาชิกในครอบครัวที่มีประวัติ การใช้ยาเสพติด = 1
สัมพันธภาพในครอบครัว	Interval/ Continuous	มาตรฐานคะแนนโดยมีพิสัยระหว่าง 16 ถึง 48 คะแนน
อิทธิพลของเพื่อน	Interval/ Continuous	มาตรวัดแบบ Likert โดยมีพิสัยอยู่ ระหว่าง 1 ถึง 5 คะแนน
สภาพแวดล้อม	Interval/ Continuous	มาตรวัดแบบ Likert โดยมีพิสัยอยู่ ระหว่าง 1 ถึง 5 คะแนน

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่าย
ศูนย์ขวัญแผ่นดิน พบว่า ผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่าย
ศูนย์ขวัญแผ่นดินส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี (ร้อยละ 45.23) มีระดับ
การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มากที่สุด (ร้อยละ 38.19) ประกอบอาชีพ
รับจ้างทั่วไป มากที่สุด (ร้อยละ 65.33) มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่
9,001-15,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 58.79) มีสมาชิกในครอบครัวที่ไม่เคย
มีประวัติการใช้ยาเสพติด มากที่สุด (ร้อยละ 80.40) มีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวอยู่ในระดับดี มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 60.80) โดยปัจจัย
เกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.87$) และปัจจัย
เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.74$) เช่นกัน

2. พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน โดยจำแนกเป็นก่อนเข้ารับการบำบัด และหลังเข้ารับการบำบัด พบว่า พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดก่อนเข้ารับการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินอยู่ในระดับเป็นผู้เสพยาเสพติดทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) โดยชนิดของยาเสพติดที่ใช้ก่อนเข้ารับการบำบัด ส่วนใหญ่ใช้ยาบ้า (ร้อยละ 95.97) เมื่อพิจารณาการใช้ยาเสพติดหลังเข้ารับการบำบัด พบว่า ผู้ผ่านการบำบัดที่หันกลับไปใช้ยาเสพติดหลังเข้ารับการบำบัด คิดเป็นร้อยละ 23.62 ในจำนวนนี้ ส่วนใหญ่มีระดับการใช้ยาเสพติดในระดับเป็นผู้เสพยาเสพติด (ร้อยละ 85.11) โดยชนิดของยาเสพติดที่ใช้หลังเข้ารับการบำบัด ทั้งหมดใช้ยาบ้า (ร้อยละ 100.00) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน จำแนกตามสถานภาพการเข้ารับการบำบัด

ประเด็น	ก่อนเข้ารับการบำบัด		หลังเข้ารับการบำบัด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การใช้ยาเสพติด				
1.1 ใช้ยาเสพติด	199	100.00	47	23.62
1.2 ไม่ใช้ยาเสพติด	0	0.00	152	76.38
2. ระดับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด				
2.1 ระดับต่ำ (ผู้ใช้ยาเสพติด)	0	0.00	1	2.13
2.2 ระดับปานกลาง (ผู้เสพยาเสพติด)	199	100.00	40	85.11
2.3 ระดับสูง (ผู้ติดยาเสพติด)	0	0.00	6	12.76

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	ก่อนเข้ารับการรักษา		หลังเข้ารับการรักษา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. ชนิดของยาเสพติดที่ใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
3.1 ยาบ้า	191	95.97	47	100.00
3.2 กัญชา	131	65.83	15	31.91
3.3 ไอซ์	72	36.18	10	21.28
3.4 อื่น ๆ เช่น สารระเหย กระเทียม ฝิ่น เฮโรอีน	16	8.04	7	14.89

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน ประกอบด้วย ก) ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน ข) ปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวที่เคยมีประวัติการใช้ยาเสพติด สัมพันธภาพในครอบครัว ค) ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อน และ ง) ปัจจัยสภาพแวดล้อม สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน คิดเป็นร้อยละ 31.3 (McFadden's $R^2 = .313$) และค่า -2 Log Likelihood ของสมการ Logistic Regression (Full Model) มีค่าใกล้เคียงศูนย์ เมื่อเทียบกับค่า-2 Log Likelihood ตั้งต้น (Null Model) ที่ประกอบด้วยค่าคงที่เท่านั้น (Constant) แสดงว่า สมการถดถอยที่สร้างขึ้นนี้มีคุณภาพหรือกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างดี (Goodness of Fit) เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ พบว่า

ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน

ปัจจัยระดับครอบครัว คือ สมาชิกในครอบครัวที่เคยมีประวัติการใช้ยาเสพติด ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน อย่างไรก็ตามสัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้วสัมพันธภาพในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น เช่น สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันมากขึ้น มีความร่วมมือและการปรับตัวที่ดีขึ้น เป็นต้น ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการเข้ารับการบำบัดมีโอกาสลดลงร้อยละ 31.1 (คำนวณจาก 1-Exp (B): 1-.689)

ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้ว อิทธิพลของเพื่อนที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการเข้ารับการบำบัดมีโอกาสลดลงร้อยละ 74.1 (คำนวณจาก 1-Exp (B): 1-.259)

ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อควบคุมให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้ว สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ยาเสพติดเพิ่มขึ้น เช่น เป็นแหล่งมั่วสุม

มีการใช้ยาเสพติด เป็นชุมชนแออัด คนในชุมชนว่างงาน/มีหนี้สิน สื่อยั่วยุ/เอื้อให้เสพยา เป็นต้น ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการเข้ารับการบำบัดมีโอกาสเพิ่มขึ้นประมาณ 6 เท่า (Exp (B) =6.203)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด หลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่าย ศูนย์ขวัญแผ่นดินด้วย Logistic regression

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด	b	SEB	Wald	Sig.	Exp (B)
ปัจจัยระดับบุคคล					
1. อายุ	-.053	.41	1.673	.196	.948
2. ระดับการศึกษา (ไม่ได้ศึกษา เป็นกลุ่มอ้างอิง)					
2.1 ประถมศึกษา	20.615	15481.923	.000	.999	896955866.4
2.2 มัธยมศึกษาตอนต้น	20.196	15481.923	.000	.999	590105807.4
2.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	20.974	15481.923	.000	.999	1285423761
2.4 อนุปริญญาตรี/ปวส.	19.307	15481.923	.000	.999	242696795.0
2.5 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	21.594	15481.923	.000	.999	2379452771
3. อาชีพ (ว่างงาน เป็นกลุ่มอ้างอิง)					
3.1 นักเรียน/นักศึกษา	-20.135	11655.208	.000	.999	.000
3.2 พนักงานบริษัทเอกชน	-19.532	11655.208	.000	.999	.000
3.3 ค้าขาย/เจ้าของกิจการ	-22.967	11655.208	.000	.999	.000
3.4 รับจ้างทั่วไป	-20.113	11655.208	.000	.999	.000
3.5 เกษตรกร/ชาวสวน	-20.618	11655.208	.000	.999	.000
3.6 อื่น ๆ	-21.173	11655.208	.000	.999	.000

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรมการ ใช้ยาเสพติด	b	SEB	Wald	Sig.	Exp (B)
4. รายได้ต่อเดือน (ไม่มีรายได้ เป็นกลุ่มอ้างอิง)					
4.1 1-9,000 บาท	19.852	11655.208	.000	.999	418319886.5
4.2 9,001-15,000 บาท	19.658	11655.208	.000	.999	344767099.2
4.3 15,001บาทขึ้นไป	20.694	11655.208	.000	.999	971206143.8
ปัจจัยระดับครอบครัว					
1. สมาชิกในครอบครัวที่เคยมีประวัติการ ใช้ยาเสพติด (มี เป็นกลุ่มอ้างอิง)					
ไม่มี	-7.02	.522	1.810	.178	.496
2. สัมพันธภาพในครอบครัว	-.373	.188	3.936*	.047	.689
ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อน	-1.353	.585	5.355*	.021	.259
ปัจจัยสภาพแวดล้อม	1.825	.806	5.130*	.024	6.203
Constant			-7.952**		
McFadden's R ²			.313		
-2 Log likelihood: Null = 249.101; Full =171.052 ($\chi^2 = 78.049^{**}$, df = 18)					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05   ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

1. พฤติกรรมกรมการใช้ยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก จากการวิจัยพบว่า ผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรมการใช้ยาเสพติดอยู่ในระดับเป็นผู้เสพยาเสพติด โดยมีจำนวน

ผู้ที่กลับไปใช้ยาเสพติดหลังเข้ารับการรักษา คิดเป็นร้อยละ 23.62 ตามความเห็นของผู้วิจัยอาจเป็นเพราะผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติดของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินเป็นผู้บำบัดที่ยังไม่ใช่ผู้ติดยาเสพติดอย่างหนัก และสมัครใจเข้ารับการรักษา มิใช่ระบบบังคับบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติดที่ถูกจับในฐานะผู้เสพ และระบบต้องโทษสำหรับผู้ติดยาเสพติดที่ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดและถูกคุมขังแต่ประการใด จึงทำให้อัตราการเสพยาซ้ำอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของเสารส บุญน้อม (2544) พบว่า ในปี พ.ศ.2543 ผู้ติดยาบ้าที่ผ่านการบำบัดของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ภายหลังจากการบำบัดรักษา 1 ปี มีผู้กลับไปใช้ยาซ้ำมากถึงร้อยละ 77.2 และในปี พ.ศ.2544 ได้มีการจัดค่ายบำบัดผู้ติดยาในรูปแบบค่าย “ฟ้าใส” ของโรงพยาบาลแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ภายหลังบำบัดในระยะเวลา 1 เดือน มีการเสพยาซ้ำลดลงเป็นร้อยละ 37.84 และในระยะเวลา 4 เดือนมีการเสพยาซ้ำเหลือเพียงร้อยละ 16.42 เท่านั้น ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของมานพ คณะโต (2557) พบว่า ผู้ผ่านค่ายประเมินสมรรถนะตนเองในการเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของมนัส สุนทรโชติ (2554) พบว่า วัยรุ่นที่เข้ารับการรักษาการเสพยาบ้าแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียง มีพลังด้านการเสพยาบ้าในระดับน้อย

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดินของจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง จากการวิจัยพบว่า

2.1 ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของ

ผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน ตามความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรระดับบุคคลที่ศึกษาในครั้งนี้ มิใช่ปัจจัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Factors) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดอย่างแท้จริง ตามวรรณกรรมที่ทบทวน เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับยาเสพติด บุคลิกภาพของผู้เสพ การรับรู้ความสามารถของตน มโนภาพแห่งตน การควบคุมตนเอง เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัจจัยระดับบุคคลในการศึกษาครั้งนี้มีประโยชน์ในเชิงระเบียบวิธีการวิจัย ในฐานะตัวแปรควบคุม (Control Variables) สำหรับการวิเคราะห์พหุตัวแปร อีกทั้งผลการศึกษายังแตกต่างจากงานวิจัยของชาติรัชนีนาคิน และคณะ (2559) พบว่า สาเหตุภายในตัวบุคคลที่สำคัญที่สุดในการเลิกเสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดของค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัดในระบบสมัครใจ คือ ตัวของผู้เข้ารับการบำบัดเองที่มีความต้องการยุติการเสพยาบ้า ความกลัวที่จะต้องกลับมาเข้ารับการบำบัดซ้ำอีก การรับรู้ว่าเป็นความคาดหวังของครอบครัว รับรู้ถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากการเลิกเสพยาบ้าซ้ำ ความต้องการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก การควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนเอง และงานวิจัยของศิริลักษณ์ ปัญญา (2560) พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล เช่น ความตระหนักและเจตคติเชิงบวกต่อยาเสพติด ขาดทักษะการเผชิญปัญหา/ทักษะการปฏิเสธที่เหมาะสม ความไม่สมดุลของอารมณ์และไม่สามารถจัดการได้ เป็นต้น เป็นปัจจัยเสี่ยงหลักที่มีผลต่อการกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำของผู้รับการบำบัดเสพยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ปัจจัยระดับครอบครัว ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวที่เคยมีประวัติการใช้ยาเสพติด ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการ

บำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน ตามความคิดเห็นของผู้วิจัยเนื่องจากผู้ที่ผ่านการบำบัดยาเสพติดในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เคยมีประวัติการใช้ยาเสพติดเพียงร้อยละ 19.60 ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547) และงานวิจัยของวณัญญา แก้วปาน (2551) ที่พบว่า บิดาและ/หรือมารดาที่ติดยาเสพติด จะทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมเลียนแบบหรือเห็นเป็นเรื่องปกติ และงานศึกษาของอาภาศิริ สุวรรณานนท์ และคณะ (2550) พบว่า ผู้ติดยาเสพติดที่กลับไปติดยาซ้ำนั้น ส่วนใหญ่มีบุคคลในครอบครัวใช้ยาเสพติดประจำ

อย่างไรก็ตาม สัมพันธภาพในครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน ตามความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจเป็นเพราะพื้นฐานของครอบครัวที่มีกิจกรรมร่วมกัน การพูดคุย ปรึกษาหารือกัน การแสดงออกซึ่งความรัก ความเอื้ออาทรต่อกันจะทำให้ผู้ผ่านการบำบัดมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดลดลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jessor and Jessor (1997) และ Jessor et al. (1980) กล่าวว่า หากพื้นฐานครอบครัวไม่ดี เด็กจะมีโอกาสรับรู้และเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่ดีจากครอบครัวได้ ดังนั้นปัญหาเสพติดจึงเป็นปัญหาหนึ่งที่มีสาเหตุมาจากครอบครัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ มั่งคั่ง (2558) พบว่า ปัจจัยความขัดแย้งในครอบครัวมีอิทธิพลและสามารถทำนายการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ได้ร้อยละ 13.30 ($p < .05$) และงานวิจัยของชาติรี ชัยนาคิน และคณะ (2559) พบว่า หากครอบครัวและผู้ใกล้ชิดแสดงความรู้สึกในการสนับสนุนให้หยุดเสพยาบ้า อีกทั้งยกโทษและให้

โอกาสแก่ตัวใหม่ จะทำให้ผู้ผ่านการบำบัดสามารถคงสภาพการเป็นผู้ไม่เสพยาบ้าซ้ำได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับอิทธิพลของเพื่อน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน ตามความเห็นของผู้วิจัยอาจเป็นเพราะผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่น-วัยทำงาน ซึ่งเป็นช่วงที่เห็นเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น หากผู้ผ่านการบำบัดมีกลุ่มเพื่อนที่ดี ไม่ชักชวนกันไปทำเรื่องผิดกฎหมาย ก็จะส่งผลให้ผู้ผ่านการบำบัดห่างไกลจากยาเสพติดมากยิ่งขึ้น ในทางตรงข้าม หากผู้ผ่านการบำบัดยังเจอแต่กลุ่มเพื่อนแบบเดิมที่พากันไปมั่วสุม ทำเรื่องผิดกฎหมาย สุ่มเสี่ยงให้ผู้ผ่านการบำบัดหันกลับไปใช้ยาเสพติดอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jessor and Jessor (1997) ที่กล่าวว่า เพื่อนมีส่วนสำคัญกับชีวิตทุกคนโดยเฉพาะวัยรุ่น ถ้าเด็กคบเพื่อนที่ดีก็จะพาไปสู่สิ่งที่ดี ในทางกลับกันถ้าเลือกคบเพื่อนที่ไม่ดี ก็ชวนกันไป ในทางที่ไม่ดี และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิสา จิรณานนท์ (2545) และเดโช ทิมธรรม (2551) ต่างพบว่า การคบเพื่อนเป็นปัจจัยที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่เคยใช้ยาเสพติด/เคยกระทำผิด/เคยถูกจำคุก เป็นต้น และสอดคล้องกับการศึกษาของศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547) ได้ระบุสาเหตุของการติดยาเสพติด คือ การถูกชักชวนจากเพื่อนสนิทที่กำลังติดยาอยู่และอยากจะให้เพื่อนลองบ้าง อีกทั้งงานวิจัยของชาติรี ชัยนาคิน และคณะ (2559) พบว่า ผู้ผ่านการบำบัดได้เปลี่ยนแปลงลักษณะการคบเพื่อนเป็น 2 ลักษณะ คือ ก) การเลิกคบหรือตัดขาดจากกลุ่มเพื่อนเดิมที่เคยเสพยาบ้าร่วมกัน และ ข) การคบหาเพื่อนกลุ่มเสพเช่นเดิม แต่แยกตัวออกในขณะที่มีการเสพยาบ้าเท่านั้น นั่นคือ บางคนมีบุคลิกที่ไม่พึงพิงผู้อื่นมีสิ่งยึด

เหนียวจิตใจที่เข้มแข็งจะสามารถตัดความสัมพันธ์กับเพื่อนกลุ่มเดิมและมีเจตคติด้านลบต่อเพื่อนกลุ่มเสพอีกด้วย และงานวิจัยของสัญญา จตุหงส์ และสิทธิชัย ตันศรีสกุล (2561) พบว่า ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับของสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัวทำให้ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นสาเหตุทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำ

2.4 ปัจจัยสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดหลังการบำบัดของผู้ผ่านการบำบัดในระบบสมัครใจของค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน ตามความเห็นของผู้วิจัยอาจเป็นเพราะในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย และเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้การเข้าถึงยาเสพติดเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว ส่งผลให้มีจำนวนผู้เสพยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์วิจัยยาเสพติด (2547) ที่กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่ร่ายล้อมไปด้วยแหล่งผลิต/ค้ายาเสพติด ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ทำให้เกิดความเคยชินกับสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้ติดยาเสพติดได้ อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งการว่างงาน ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ภาระหนี้สิน บางคนอาจหันไปพึ่งยาเสพติดเพื่อผ่อนคลายหรือพึ่งยากระตุ้นประสาทให้มีแรงทำงาน ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิสา จิรณานนท์ (2545) และเดโช ทิมธรรม (2551) ต่างพบว่า สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม เป็นแหล่งค้ายาเสพติด คนเสพยาเสพติดมาก และเป็นชุมชนแออัด กรอบกับประสบปัญหาหนี้สิน/ปัญหาทางการเงิน และรายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เป็นปัจจัยที่ทำให้มีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด อีกทั้งงานวิจัยของสมศักดิ์ เพี้ยวงศ์ (2560) พบว่า ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อความสำเร็จในการป้องกันการเสพ

ยาเสพติดซ้ำของกลุ่มผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร และงานวิจัยของสัญญา จตุหงส์ และสิทธิชัย ตันศรีสกุล (2561) พบว่า การหาซื้อยาเสพติดได้ง่ายในชุมชน/ชุมชนใกล้เคียงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับของสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดร้อยเอ็ด หวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของจังหวัด ควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อแนะแนวทางในการป้องกันการกลับไปใช้ยาเสพติดแก่ผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติด ตลอดจนควรมีการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติดมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่ง อีกทั้งควรส่งเสริมบุคคลต้นแบบ ในการทำความดีในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างบรรทัดฐาน แก่สังคม และควรร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาทั้งด้านการว่างงาน การบริหารจัดการชุมชนไม่ให้เป็แหล่งมั่วสุม และต้องรู้ทันการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันเพื่อให้สามารถป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การใช้ยาเสพติดเพิ่มเติมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดซ้ำ เช่น ประวัติการบำบัดยาเสพติด ประวัติการใช้สารเสพติด เป็นต้น และ/หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น บุคลิกภาพ ทักษะทางสังคม เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบบำบัดค่ายุติธรรมแผ่นดินควรมี

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง
ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (2561)

การศึกษาเพิ่มเติม เช่น ประเด็นประสิทธิภาพในการดำเนินงานของค่ายศูนย์
ขวัญแผ่นดิน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *มาตรการศูนย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสำหรับ
กลุ่มผู้เสพยาเสพติด*. นนทบุรี: บอร์นทูบี พับลิชชิง.
- จรุงรักษ์ ยี่งู. (2549). *การศึกษากระบวนการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ป่วยยาเสพติด
ที่รับการรักษาในรูปแบบ พื้นฟูสมรรถภาพเข้มข้นทางสายใหม่
สถาบันธัญญารักษ์ (วิทยานิพนธ์)*. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
กรุงเทพฯ.
- ชาติรี ชัยนาคิน ชาติรี ประชาพิพัฒ และอารี พุ่มประไวทย์. (2559).
การเลิกเสพยาบ้าซ้ำ: กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้เสพยาเสพติดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด.
วารสารเกื้อการุณย์, 23(2), หน้า 248-262.
- เดโช ทิมธรรม. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของผู้ต้องขังใน
ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง จังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์)*.
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธนกร ม่วงใหม่เกาะ. (2550). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นเหตุให้
เสพยาบ้าซ้ำของผู้ป่วยที่มารักษาในสถาบันธัญญารักษ์ (วิทยานิพนธ์)*.
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ปทุมธานี.

พรพิมล ศักดิ์สูง. (2548). *คุณภาพชีวิตของผู้เสพยาเสพติดติดยาเสพติดที่บำบัดด้วยเมทาโดนทดแทนระยะยาวและปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยา* ในจังหวัดเชียงราย (การศึกษาค้นคว้าอิสระ). สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

มณีนรัตน์ อินตัน. (2555). *บทบาทของครอบครัวและชุมชนในการป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำ: ศึกษาเฉพาะกรณีวัยรุ่นที่เข้ารับการรักษาในสถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี* (การศึกษาค้นคว้าอิสระ). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

มนัส สุนทรโชติ. (2554). *ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพลังต้านการเสพยาบ้าของวัยรุ่นที่เข้ารับการรักษาแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* (วิทยานิพนธ์). วิทยาลัยพยาบาลสุภาพจิตและจิตเวช บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

มานพ คณะโต. (2557). *การศึกษาประสิทธิผลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ: เครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วันัญญา แก้วปาน. (2551). *พฤติกรรมอาชญากรรมกับประวัติการใช้ยาเสพติดของเยาวชนในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน (บ้านกรุณา)* (วิทยานิพนธ์). วิทยาลัยพยาบาลสุภาพจิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- วารสารณ์ มั่งคั่ง. (2558). *ปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้จ่ายสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์)*. พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติครอบครัว คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ศรัณยู โสสิงห์. (2559). การควบคุมยาเสพติดของรัฐสมัยใหม่เมื่อการเสพยาเสพติดไม่มีความผิด. *วารสารสำนักงาน ป.ป.ส.*, 32(3), หน้า 33-42.
- ศูนย์วิจัยยาเสพติด. (2547). *สถานภาพการใช้จ่าย พ.ศ.2546 การสำรวจครัวเรือนตัวแทนทั่วประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริลักษณ์ ปัญญา. (2560). การศึกษาปัจจัยเสี่ยงของการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำของผู้รับการบำบัดยาเสพติดในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2* (หน้า 161-169). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชธานี.
- สัญญา จตุหงส์ และสิทธิชัย ต้นศรีสกุล. (2561). ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด กรณีศึกษาสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารช่อพะยอม*, 29(1), หน้า 199-209.
- สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). *รายงานการวิจัยสัมพันธภาพในครอบครัวไทย*. นครปฐม: แพนทองซินวัฒณ์การพิมพ์.

- สมศักดิ์ เพ็ญวงศ์. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำของกลุ่มผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *วารสารช่อพะยอม*, 28(2), หน้า 162-168.
- สุนิสา จิรณานนท์. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของเด็กและเยาวชนหญิงในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปรานี (วิทยานิพนธ์). สังกมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เสาวรส บุญน้อม. (2544). *การติดตามผลหลังการจัดค่ายบำบัดผู้ติดยาบ้า: กรณีการจัดค่ายฟ้าใส อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง*. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 5, 2561 จาก http://www.sri.cmu.ac.th/~srilocal/drugs/research-details.php?research_id=1
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2560). *รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 2. (2560). *รายงานการประชุมศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 2*. ชลบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 2.

อาภาศิริ สุวรรณานนท์, รัตนา บรรณารธรรม, แววรัตน์ โชตินิพัทธ์ และ
สหทัยา หนูพลับ. (2550). *ปัจจัยด้านบุคคลที่มีผลต่อการติดยาเสพติดซ้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด.

Corcoran, Kevin, and Fischer, Joel. (2000). *Measures for Clinical Practice: A Source Book, Volume 1* (3rd ed.). New York: The Free Press.

Jessor, Richard, and Jessor, Shirley L. (1997). *Problem Behavior and Psychosocial Development: A Longitudinal Study of Youth*. New York: Academic Press.

Jessor, Richard, Chase, James A., and Donovan, John E. (1980). Psychosocial Correlates of Marijuana use and Problem Drinking in a National Sample of Adolescents. *American Journal of Public Health*, 70(6), pp.604-613.

Oetting, E. R., and Beauvais, Fred. (1986). Peer Cluster Theory: Drugs and the Adolescent. *Journal of Counseling and Development*, 65(1), pp.17-22.

Tones, Keith. (1986). Preventing Drug Misuse: The CASE for Breath Balance and Coherence. *Health Education Journal*, 45(4), pp.223-230.